ODAP

Dünyayı Okumak İçin...

ODAP MERKEZİ KÜRESEL

BÜLTEN - 227

Seul Zirvesi: Türkiye ve Güney Kore'nin Karşılıklı Çıkarları

Katar'ın Hürmüz Planı: ABD ile İran Arasında Uzlaşı Arayışı

Mekke Ortak Savunma Anlaşması'nın TBMM'de Kabulü: Türkiye'nin Bölgesel Güvenlik Rolü

Putin'in Arabuluculuk Girişimi ve Tahran'ın Reddi: ABD-İran Geriliminde Moskova'nın Sınırları

Orta Doğu'da Yeni Güvenlik Mimarisi: Suudi Arabistan'ın Türkiye, Pakistan ve Suriye ile Stratejik Yakınlaşması

Çin'in Ortadoğu Diplomasisi ve Bölgesel Güvenlik: İran ve Suudi Arabistan Görüşmeleri

2026 ABD Ara Seçimleri: Kongre'de Güç Değişimi ve Yeni Demokrat Koalisyon

Bir Devrin Sonu: Somali'de BM Misyonunun Kapanışı ve Türkiye

Seul Zirvesi: Türkiye ve Güney Kore'nin Karşılıklı Çıkarları

3 Kasım 2026 tarihinde Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Güney Kore Devlet Başkanı Lee Jae-myung ile Seul'de bir zirve gerçekleştirmiştir. Gerçekleştirilen zirvede nükleer enerji, savunma sanayisi, ekonomi, teknoloji ve madencilik alanlarında iki ülke arasındaki iş birliğinin geliştirilmesi ele alınmıştır. Zirvede nükleer enerji alanında Türkiye'nin Sinop'ta planladığı nükleer santral projesinde Güney Kore'nin yer almak ve projeye katkıda bulunmak istediği görülmektedir. Ayrıca iki ülke arasında nükleer projelerin finansmanına ilişkin bir mutabakat imzalanmıştır. Savunma sanayisi alanında ise ortak üretim, teknoloji paylaşımı ve üçüncü ülkelere yönelik ortak savunma projeleri gündeme gelmiştir. Ekonomik ilişkiler kapsamında iki ülke arasındaki mevcut 11 milyar dolarlık ticaret hacminin 15 milyar dolara çıkarılması hedeflenmiştir. Teknoloji ve madencilik alanlarında ise kritik mineraller, yenilenebilir enerji kaynakları, hidrojen ve teknoloji konularında iş birliğinin geliştirilmesi zirvenin önemli başlıkları arasında yer almıştır. Güney Kore açısından değerlendirecek olursak, Türkiye ile ilişkilerinin tarihsel köklerinin Kore Savaşı'na kadar uzandığını görmekteyiz. Türkiye'nin Kore Savaşı sırasında Güney Kore'ye askerî destek sağlaması, iki ülke arasındaki ilişkilerin gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. Günümüzde gerçekleştirilen bu zirve ise tarihsel ilişkilerin ekonomik ve stratejik iş birlikleriyle daha ileri bir noktaya taşınmak istendiğini göstermektedir. Güney Kore'nin özellikle nükleer enerji, teknoloji ve madencilik alanlarında sahip olduğu deneyim, Türkiye açısından önemli bir fırsat oluşturmaktadır. Türkiye'nin bu alanlarda Güney Kore'nin bilgi birikiminden ve teknolojik kapasitesinden yararlanmak istemesi anlaşılabilir bir durumdur. Savunma sanayisi açısından baktığımızda ise iki ülkenin de gelişmiş kapasiteleri ve farklı tecrübeleri bulunmaktadır. Türkiye'nin bulunduğu coğrafyada Orta Doğu ve Doğu Akdeniz kaynaklı güvenlik sorunları yaşanırken Güney Kore de Kuzey Kore ile devam eden güvenlik sorunları ve Çin ile ilişkilerindeki stratejik rekabet nedeniyle farklı güvenlik dinamikleriyle karşı karşıyadır. Bu nedenle iki ülkenin ortak savunma projeleri, teknoloji paylaşımı ve üçüncü ülkelere yönelik ortak üretim girişimleri geliştirmesi karşılıklı çıkarlarına katkı sağlayabilir. Teknoloji paylaşımı konusunda Türkiye'nin son yıllarda savunma sanayisinde

geliştirdiği kapasite ile Güney Kore'nin elektronik, otomotiv ve ileri teknoloji alanlarındaki deneyimi birbirini tamamlayabilecek niteliktedir. İki ülkenin sahip olduğu farklı teknolojik birikimleri bir araya getirmesi, ortak üretim projelerinin geliştirilmesine ve yeni pazarlara ulaşılmasına katkı sağlayabilir. Ekonomik açıdan değerlendirdiğimizde ise ticaret hacminin 11 milyar dolardan 15 milyar dolara çıkarılmasının hedeflenmesi önemlidir. Günümüzde ekonomik kapasite, devletlerin uluslararası sistemdeki konumlarını ve rekabet güçlerini etkileyen temel unsurlardan biridir. Bu nedenle iki ülke arasındaki ticaret hacminin geliştirilmesi, yalnızca ekonomik büyümeye değil, aynı zamanda uzun vadeli stratejik ilişkilerin güçlenmesine de katkı sağlayabilir. Türkiye açısından değerlendirecek olursak, farklı coğrafyalardaki ülkelerle ekonomik ve stratejik ilişkilerini geliştirme çabası dikkat çekmektedir. Türkiye'nin yalnızca Batılı ülkelerle değil, Asya ülkeleriyle de ekonomik ortaklıklarını güçlendirmek istemesi, Asya-Pasifik politikasının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bu doğrultuda Güney Kore ile ilişkilerin geliştirilmesi, Türkiye'nin Asya'da güçlü ve güvenilir bir ortak edinme hedefi açısından önem taşımaktadır. İki ülke arasındaki ilişkilerin Kore Savaşı'na kadar uzanan tarihsel bir geçmişe sahip olması da bu iş birliğinin gelişmesini kolaylaştıran unsurlardan biridir. Ayrıca Güney Kore'nin NATO'nun küresel ortaklarından biri olması, iki ülke arasındaki savunma ve güvenlik alanındaki iş birliğine farklı bir boyut kazandırmaktadır. Dolayısıyla Türkiye'nin Güney Kore ile ilişkilerini geliştirmesi, yalnızca ekonomik çıkarlar açısından değil, aynı zamanda dış politikasını farklı coğrafyalara yayma ve uluslararası ortaklıklarını çeşitlendirme hedefi açısından da değerlendirilebilir. Sonuç olarak, Türkiye ve Güney Kore arasındaki ilişkilerin tarihsel bağların ötesine geçerek ekonomik, teknolojik ve stratejik alanlarda geliştiği görülmektedir. Bu iş birliğinin önümüzdeki dönemde iki ülkenin de uluslararası konumuna katkı sağlaması beklenmektedir.

Mekke Ortak Savunma Anlaşması'nın TBMM'de Kabulü: Türkiye'nin Bölgesel Güvenlik Rolü

5 Kasım 2026'da TBMM Genel Kurulu, Türkiye, Pakistan ve Suudi Arabistan arasında imzalanan Mekke Ortak Savunma Anlaşması'nın onaylanmasını uygun bulan kanun teklifini 279 kabul ve 119 ret oyuyla kabul etti. Anlaşma 7 Ağustos 2026'da Mekke'de imzalanmıştı. Temel hükme göre üç

ülkeden birine yönelik dış kaynaklı silahlı saldırı, diğer iki ülkeye de yapılmış sayılacak ve taraflar saldırıya uğrayan ülkeye yardım edecek. Bunun yanında anlaşma; istihbarat paylaşımı, askerî iş birliği, savunma sanayii alanında ortak üretim ve koordinasyonun artırılmasını da öngörmektedir. Anlaşmanın güvenlik açısından en önemli yönü, üç ülke arasında daha kurumsal bir kolektif savunma ve caydırıcılık mekanizması oluşturmasıdır. Kolektif savunmanın temel mantığı, bir devlete saldırmanın yalnızca o devletle değil, anlaşmadaki diğer ülkelerle de karşı karşıya gelme riski yaratmasıdır. Bu durum potansiyel bir saldırganın karşılaşacağı maliyeti artırarak saldırıyı daha az cazip hale getirmeyi amaçlar. Ancak Mekke Anlaşması'ndaki yardım mekanizmasının otomatik biçimde asker gönderilmesi anlamına gelmemesi önemlidir. Sağlanacak desteğin kapsamı tarafların ihtiyaçları ve imkânları doğrultusunda belirlenecek; Türkiye açısından başka bir ülkeye asker gönderilmesi gerektiğinde ayrıca TBMM'nin onayı gerekecektir. Anlaşma aynı zamanda Türkiye'nin bölgesel güvenlik politikasında daha aktif bir rol üstlenmesine yönelik bir adım olarak değerlendirilebilir. Türkiye zaten NATO üyesidir ve Batı merkezli bir kolektif savunma sisteminin parçasıdır. Mekke Anlaşması ise Türkiye'yi Pakistan ve Suudi Arabistan ile farklı bir bölgesel güvenlik yapısı içerisinde de konumlandırmaktadır. Bu nedenle TBMM görüşmelerinde anlaşmanın Türkiye'nin mevcut uluslararası yükümlülükleriyle nasıl birlikte işleyeceği tartışılmıştır. Burada önemli nokta, Mekke Anlaşması'nın NATO'nun yerine geçen bir yapı olarak değil, farklı coğrafyalardaki güvenlik ortaklıklarını çeşitlendiren ek bir mekanizma olarak görülmesidir. Pakistan ve Suudi Arabistan açısından da anlaşmanın ayrı bir önemi bulunmaktadır. Suudi Arabistan son yıllarda güvenlik ilişkilerini yalnızca ABD'ye dayandırmak yerine daha fazla ülkeyle çeşitlendirmeye çalışırken, Pakistan uzun süredir Suudi Arabistan ile yakın askerî ilişkilere sahiptir. Türkiye'nin bu yapıya katılması ise savunma sanayii, askerî teknoloji ve istihbarat paylaşımı alanlarında üç ülke arasındaki iş birliğini daha kurumsal hale getirebilir. Bununla birlikte ortak savunma yükümlülükleri, taraflardan birinin gelecekte yaşayabileceği bölgesel bir krizin diğer ülkeleri ne ölçüde etkileyeceği sorusunu da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle Mekke Ortak Savunma Anlaşması'nın TBMM'de kabul edilmesi yalnızca yeni bir askerî iş birliği anlaşmasının onaylanması olarak görülmemelidir. Asıl güvenlik meselesi, Türkiye'nin NATO üyeliğini sürdürürken aynı zamanda Orta Doğu ve Güney Asya'daki güvenlik ortaklıklarını genişletmesi ve bölgesel caydırıcılık mekanizmalarının içerisinde daha aktif bir rol üstlenmesidir. Anlaşmanın gerçek etkisi ise gelecekte tarafların bir güvenlik krizi karşısında birbirlerine hangi ölçüde askerî,

istihbarî veya siyasi destek sağlayacaklarıyla ortaya çıkacaktır.

Orta Doğu'da Yeni Güvenlik Mimarisi: Suudi Arabistan'ın Türkiye, Pakistan ve Suriye ile Stratejik Yakınlaşması

Orta Doğu'da son dönemde tırmanan gerilimler ve değişen tehdit dinamikleri, bölgesel güvenlik dengelerinin yeniden şekillenmesine yol açmaktadır. Suudi Arabistan'ın Yemen'deki Husi kaynaklı füze ve insansız hava aracı tehditleriyle yüzleşmesi, Riyad yönetimini geleneksel ittifak yapılarının ötesine geçerek daha geniş ve çok katmanlı savunma ortaklıklarına yöneltmektedir. Kasım 2026'nın ilk haftasında Türkiye, Pakistan ve Suriye ile atılan stratejik adımlar, Riyad'ın bu yeni güvenlik arayışının somut çıktıları olarak öne çıkmaktadır. Bu arayışın odağında, doğrudan Suudi Arabistan'ın kritik enerji altyapısının ve ekonomik merkezlerinin korunması yer almaktadır. Kasım 2026 başı itibarıyla paylaşılan verilere göre, Kızıldeniz kıyısında stratejik bir petrol ihracat kapısı olan Yanbu Limanı ve tesislerinin Husilerin hedef alanı içinde kalması, güvenlik endişelerini üst seviyeye çıkarmıştır. Bu durum, Yemen merkezli çatışma ortamının sınır hatlarını aşarak Körfez'in ekonomik sürdürülebilirliğini ve enerji arz güvenliğini tehdit eder boyuta ulaştığını göstermektedir. Gelişen bu risk tablosu karşısında Türkiye, Suudi Arabistan ve Pakistan arasında kurulan savunma mekanizması kritik bir boyut kazanmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yapılan oylamada Mekke Ortak Savunma Anlaşması 279 kabul oyuyla onaylanmıştır. Anlaşma; taraflardan birine düzenlenecek bir silahlı saldırının tüm üye ülkelere yapılmış sayılmasını, kapsamlı istihbarat paylaşımını, ortak caydırıcılığı ve savunma sanayisinde entegrasyonu öngörmektedir. Ankara açısından bu mutabakat, gelişmiş savunma sanayisi yetkinliklerini ve diplomatik nüfuzunu Orta Doğu güvenlik mimarisinin merkezine taşıma imkânı sunmaktadır. Ancak metnin Türkiye'yi bölgesel kriz alanlarına çekebileceğine dair iç siyasi eleştiriler mevcuttur; nitekim Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yurt dışına asker konuşlandırması için parlamento kararı şartı korunmaktadır. Riyad'ın çok yönlü güvenlik vizyonunun bir diğer ayağını ise Suriye ile temaslar oluşturmaktadır. Suriye Cumhurbaşkanı Ahmed eş-Şara'nın Riyad temasları esnasında iki ülkenin savunma bakanlıkları arasında ikili bir iş birliği protokolü imzalanmıştır. Askerî ayrıntıları gizli tutulan bu mutabakat, Şam'ın bölgesel diplomasiye yeniden eklemlenmesi

açısından stratejik bir dönüm noktasıdır. Savunma kulvarının yanı sıra Suudi Arabistan; Suriye'nin enerji, altyapı, sağlık ve konut sektörlerindeki imar süreçlerini desteklemek adına 403 milyon doları aşan bir kalkınma kredisini de devreye sokmuştur. Tablo bütünüyle incelendiğinde Suudi Arabistan'ın yeni döneme dönük iki sacayağı göze çarpmaktadır: askerî caydırıcılığı artırma ve ekonomik diplomasiyi derinleştirme. Türkiye ve Pakistan ile yürütülen askerî ve savunma boyutlu adımlar doğrudan fiziki güvenliği hedef alırken, Suriye ile kurulan bağlar Riyad'ın Levant coğrafyasındaki nüfuz alanını yeniden tesis etme çabasını simgelemektedir. Sonuç olarak Suudi Arabistan, karmaşıklaşan bölgesel tehditlere karşı çok aktörlü bir güvenlik ağı örmektedir. Ancak bu yapının kalıcı bir bölgesel bloğa dönüşebilmesi; İran ile dengeler, Yemen'deki iç savaşın seyri ve Türkiye'nin NATO'dan kaynaklanan stratejik mükellefiyetleri gibi faktörlerin ne ölçüde yönetilebileceğine bağlıdır. Yaşanan süreç, sadece dönemsel bir savunma dayanışması değil, Orta Doğu'daki güç dengelerinin sil baştan kurgulandığı kapsamlı bir stratejik dönüşümdür.

2026 ABD Ara Seçimleri: Kongre'de Güç Değişimi ve Yeni Demokrat Koalisyon

3 Kasım 2026'da ABD ara seçimleri gerçekleşti. Seçmenler Temsilciler Meclisi'nin tamamı ve Senato'daki bazı sandalyeler için sandık başına gitti. Seçimlerin sonucunda Demokratlar hem Temsilciler Meclisi'nde hem de Senato'da çoğunluğu elde ederek Cumhuriyetçi Parti ve Trump açısından önemli bir siyasi kayıp yarattı. Seçim sonuçları yalnızca Kongre'deki sandalye dağılımını değil, Trump yönetiminin görev süresinin kalan bölümündeki siyasi hareket alanını ve karar alma kapasitesini etkileyecek. Dolayısıyla sonuçlar tek bir nedene bağlı değil, farklı rahatsızlıkların aynı noktada birleşmesine dayanıyor. Yaşam maliyeti, İran savaşı, Trump'ın başkanlık gücünü kullanma biçimine yönelik tepki, bağımsız ve genç seçmenlerde kayma gibi nedenler seçmenlerin çoğunluğunun Demokratları desteklemesine yol açmış olabilir. Asıl başarı, Demokrat Parti'nin tek bir toplumsal gruba değil geniş ve güçlü bir seçmen koalisyonuna dayanması olabilir. Seçim sadece sandalye dağılımını değil, Amerikan siyasetindeki temsil çeşitliliğini de

değiştirdi. Seçimin en önemli tarafı, Demokratların Texas, Iowa, Kansas ve South Carolina gibi Cumhuriyetçilerin güçlü olduğu yerlerde de kazanımlar elde etmesi yasama organının Demokratların eline geçmesine sebep oldu. Abdul El-Sayed ABD Senatosu'na seçilen ilk Müslüman olarak Michigan'dan Senato'ya seçildi. Seçim kampanyasında kimliği üzerinden tartışmalar gündeme geldi. Cumhuriyetçi rakibi Mike Rogers onu Müslüman Kardeşler ve aşırılıkla ilişkilendirmeye çalıştı, El-Sayed ise bu iddiaları reddetti ve bunları destekleyen bir kanıt bulunmadı. Bill Clinton El-Sayed'in 2007'de University of Michigan'da mezuniyet konuşmasını dinledikten sonra hitabetini beğendiğini söyledi. Neden tıp okuyacağını sordu ve siyaseti/kamu görevini düşünmesini önerdi. El-Sayed ise bunu o dönemde gerçekçi bulmamış ve siyasette ilerlemesine izin vermeyeceklerini düşündüğünü söylemişti. Daha eski bir ABC News röportajında da El-Sayed, kendisine siyasete girmeyi ilk öneren kişinin Bill Clinton olduğunu açıkça anlatmıştı. Bu olay yaklaşık 20 yılda Amerikan siyasetindeki temsil sınırlarının nasıl değiştiğini gösteren sembolik bir örnek olarak nitelendirilebilir. Obama 24 Ekim'de Detroit'te 4.300'den fazla kişinin bulunduğu mitingde El-Sayed için bir kampanya yaptı ve onu açıkça destekledi. İran savaşını sona erdirme vaadini ve sağlık politikalarını övdü. Obama, İran savaşının diplomatik yollarla sona erdirilmesi gerektiğini vurguladı ve geçmişteki diplomatik anlaşmalara atıfta bulundu. Trump da seçim sonrasında İran savaşının Cumhuriyetçilerin kayıplarında rol oynadığını kabul etti. Trump'ın Fox News'e verdiği röportajda, ABD'de insanların kendisinden yorulması hâlinde İsrail'e taşınıp başbakan olabileceğini söyledi. Açıklama mizahi bir ton taşısa da, aynı gün Cumhuriyetçilerin ağır kayıplar yaşaması nedeniyle Trump'ın iç kamuoyundaki desteği ile İsrail'le kurduğu siyasi yakınlık arasındaki farkı sembolik biçimde görünür hâle getirdiği söylenebilir. 100 binden fazla seçmeni kapsayan araştırmada genç seçmenlerde Demokratlara çok güçlü dönüş, Hispaniklerdeyaklaşık %60 Demokrat desteği, Siyah seçmenlerde yaklaşık %90 Demokrat desteği ve ılımlı seçmenlerde de belirgin Demokrat eğilimi görülüyor. Eski Demokrat liderlerin farklı toplumsal grupları aynı siyasi koalisyon içinde tutmaya yönelik kampanya desteği, bu geniş seçmen tabanının görünür hale gelmesine katkı sağlamış olabilir. El-Sayed'in seçilmesi, aynı seçimlerde farklı etnik kökenlerden ve LGBT+ topluluklarından adayların elde ettiği sonuçlarla birlikte değerlendirildiğinde, Demokratların oluşturduğu geniş toplumsal koalisyonun temsil boyutunu da ortaya koyuyor.

Katar'ın Hürmüz Planı: ABD ile İran Arasında Uzlaşı Arayışı

Katar Başbakanı ve Dışişleri Bakanı Şeyh Muhammed bin Abdurrahman Al Sani, yaptığı açıklamada, ABD ile İran arasındaki arabuluculuk çabalarının bölgedeki durumun kontrolden çıkmasını önlemek amacıyla sürdüğünü belirtmiştir. ABD yönetiminin ara dönem seçimlerinin ardından da diplomatik çözüm arayışını sürdürdüğü, görüşmelerde önemli ilerleme kaydedildiği ve bir uzlaşıya varılabileceğine inanıldığı ifade edilmiştir. Bir gün önce ise Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamed Al Sani ile ABD Başkanı Donald Trump arasında gerçekleştirilen telefon görüşmesinde, krizi sona erdirecek kapsamlı bir anlaşmaya yönelik arabuluculuk çabalarının ele alındığı bildirilmiştir. ABD ve İsrail tarafından 28 Şubat'ta İran'a yönelik başlatılan saldırıların ardından İran tarafından İsrail'e ve ABD üslerine ev sahipliği yapan Körfez ülkelerine saldırılar düzenlenmiş, küresel petrol ticaretinin yaklaşık beşte birinin geçtiği Hürmüz Boğazı fiilen kapatılmıştır. Çatışmaların daha sonra Lübnan ve Yemen'e de yayılmıştır. İran tarafından eylül ayından bu yana ablukanın kaldırılmasını, varlıkların serbest bırakılmasını ve İran destekli bir geçiş güzergâhının onaylanmasını öngören yedi günlük bir plan önerilmiş, ancak bu plan Trump tarafından reddedilmiştir. 3 Kasım'daki ara dönem seçimlerinde Cumhuriyetçilerin ağır bir yenilgi alması ve ABD Başkan Yardımcısı JD Vance'in savaşın seçim sonuçları üzerindeki etkisini kabul etmesi, ABD iç siyasetinde savaşın maliyetine ilişkin tartışmaları gündeme taşımıştır. Katar'ın önerisine göre ilk gün ABD tarafından İran limanlarına yönelik deniz ablukasının kaldırılması ve yaklaşık 8 milyar dolarlık dondurulmuş İran varlıklarının bir kısmının serbest bırakılması, buna karşılık İran tarafından, ABD ve İsrail saldırılarında hedef alınan nükleer tesislere Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (UAEA) denetçilerinin kabul edilmesi öngörülmektedir. İkinci gün ise Hürmüz Boğazı'nın, İran ile Umman arasında belirlenecek ve iki ülke tarafından Uluslararası Denizcilik Örgütü'ne bildirilecek bir güzergâh üzerinden açılması planlanmaktadır. Plana göre İran'dan zenginleştirilmiş uranyum stoğunu ülke dışına çıkarma taahhüdü beklenmemekte, stoğun seyreltilmesi gibi seçenekler değerlendirildiği aktarılmıştır. Öte yandan anlaşmanın önünde ciddi engellerin bulunduğu belirtilmiştir. İran Yüksek Ulusal Güvenlik Konseyi Sekreteri Muhsin Rızai tarafından yedi şart yerine getirilmedikçe Hürmüz Boğazı'nın açılmayacağı ve müzakere

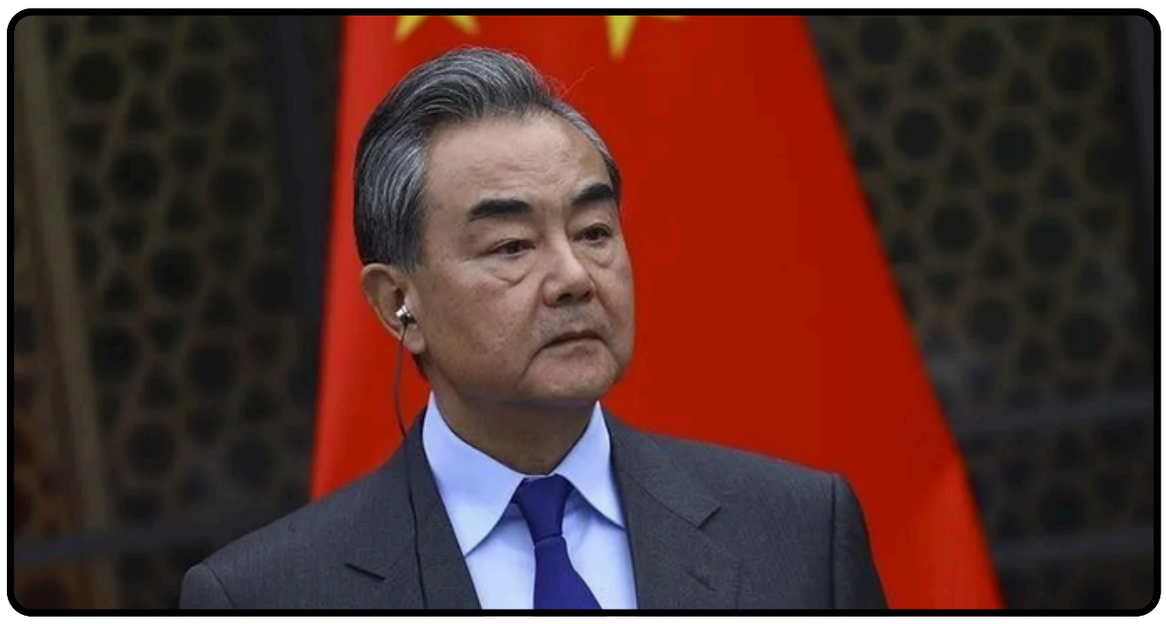
yapılmayacağı vurgulanmıştır. Şartlar arasında yaptırımların kaldırılması, savaş tazminatı ödenmesi, Lübnan'daki savaşın sona ermesi ve ABD güçlerinin İran kıyılarından çekilmesi yer almaktadır. ABD tarafından ise nükleer meselenin ilk müzakerelerin parçası olması gerektiği savunulmuştur. Diplomatik temaslar sürerken 7 Kasım'da Hürmüz'deki KeşmAdası'na iki füzenin isabet ettiğine ilişkin haberler de İran basınında yer almıştır. Söz konusu gelişmenin ayrıntıları ve saldırının niteliği konusunda ise farklı açıklamaların bulunduğu görülmektedir. Katar'ın planının iki taraf arasındaki derin güvensizliği aşamalı adımlarla aşmayı hedeflediği görülmektedir. Al Sani tarafından mükemmel bir anlaşma yerine iyi bir anlaşmaya ulaşılmasının umulduğunun belirtilmesi de bu yaklaşımı yansıtmaktadır. Ancak tarafların şartlarının hangi sırayla yerine getirileceği konusundaki anlaşmazlık giderilmedikçe planın hayata geçirilmesinin zor olduğu düşünülmektedir.Hürmüz'ün geleceğine ilişkin Umman ile yürütülen paralel görüşmeler ise krizin yalnızca bir ABD-İran meselesi olmadığını, Körfez'in deniz güvenliği ve enerji ticaretine dair yeni bir bölgesel düzen arayışının da gündemde olduğunu göstermektedir.

Putin'in Arabuluculuk Girişimi ve Tahran'ın Reddi: ABD-İran Geriliminde Moskova'nın Sınırları

Washington yönetiminin, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin aracılığıyla İran'a "doğrudan müzakere" teklifinde bulunduğu iddia edilmektedir. Ancak Tahran yönetiminden üst düzey bir yetkili yaptığı açıklamada, ABD'nin bu doğrudan görüşme önerisini ve Moskova üzerinden gelen arabuluculuk girişimini kabul etmediklerini ifade ettiği görülmektedir. İranlı yetkili, Washington'ın tutumunda somut bir değişiklik olmadığı sürece ABD ile herhangi bir masaya oturmayacaklarını vurgulamıştır. İran'ın doğrudan müzakere reddinin ardından bölgesel gerilimin ve Körfez'deki diplomatik tıkanıklığın devam ettiği belirtilmiştir. Gelişme, Rusya'nın bölgedeki arabuluculuk rolünü ve tarafların tutumunu yeniden gündeme getirmiştir. Moskova'nın bu arabuluculuk çabasının arkasında belirli siyasi hedefler bulunduğu ifade edilmektedir. Rusya, Batı ile yaşadığı gerilime rağmen uluslararası krizlerde hala önemli bir aktör olduğunu göstermek istediği düşünülmektedir. Ayrıca Orta Doğu'da

sağlayacağı bir yumuşama karşılığında, Doğu Avrupa'daki durum veya yaptırımlar konusunda Washington'dan esneklik elde etmeyi hedeflediği düşünülmektedir. Görüşmelerin Moskova üzerinden yürümesi,Rusya'ya bölgedeki gelişmeleri yakından takip etme imkanı sunmaktadır . Ancak İran Yüksek Siber Uzay Konseyi Üyesi İzzetullah Zergami'nin açıklamalarında da belirtildiği gibi, Tahran yönetimi doğrudan görüşme teklifini geri çevirmiştir. Bu karar, İran'ın Rusya üzerinden gelen yönlendirmelere doğrudan uymayacağını göstermektedir. Tahran tarafında, Rusya'nın ABD ile yapacağı olası bir pazarlıkta İran'ın çıkarlarının arka planda kalabileceği endişesi olabileceği değerlendirilmektedir. ABD'nin tutumunda somut bir değişim olmadığı sürece masaya oturulmayacağının belirtilmesi, İran'ın mevcut politikasını sürdürdüğünü göstermektedir. Rusya'nın üstlenmek istediği arabuluculuk rolü İran'ın tutumu nedeniyle karşılık bulmadığı görülmektedir. Rusya'nın bölgedeki arabuluculuk kapasitesinin sınırları belirginleşmiş ve ABD-İran hattında kısa vadede diplomatik bir sonuca varılmasının zor olduğu nitelendirilmektedir.

Çin'in Ortadoğu Diplomasisi ve Bölgesel Güvenlik: İran ve Suudi Arabistan Görüşmeleri

2 Kasım 2026 tarihinde Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi'nin Pekin'de İran ve Suudi Arabistan'ın üst düzey yetkilileriyle ayrı ayrı görüşmeler gerçekleştirdiği açıklanmıştır. Aynı gün Çin Devlet Başkanı Şi Cinping'in de Umman Sultanı Heysem bin Tarık ile bir görüşme gerçekleştirdiği bildirilmiştir. Söz konusu temasların, ABD Başkanı Donald Trump'ın yeni bir savaş tehdidinde bulunmasından kısa bir süre sonra gerçekleşmesi dikkat çekmektedir. Görüşmelerde Wang Yi'nin, Tahran'ın egemenliğini ve güvenliğini koruma çabalarını desteklediklerini ifade ettiği; Suudi Arabistan ile gerçekleştirilen temasta ise bölgesel enerji kaynaklarının ve deniz ticaret yollarının güvenliği korunurken çatışmaların sona erdirilmesi için diyalog çağrısında bulunduğu belirtilmiştir. Ayrıca Çin Dışişleri Bakanlığı tarafından, Orta Doğu Özel Temsilcisi Zhai Jun'un kasım ayı boyunca İran, Suudi Arabistan ve Umman'ı kapsayan bir mekik diplomasisi turuna çıkacağının bildirildiği

görülmektedir. Pekin'in bu girişimle bölgedeki diplomatik etkisini artırmayı, taraflar arasındaki diyalog kanallarını açık tutmayı ve bölgesel gerilimin daha fazla tırmanmasını önlemeyi amaçladığı değerlendirilmektedir. Çin'in kalıcı bölgesel barış ve istikrarın tesis edilmesinde yapıcı bir rol üstlenmeye çalışmasının ardında ekonomik ve stratejik çıkarların bulunduğu varsayılabilir. Özellikle Pekin yönetiminin petrol ihtiyacının önemli bir kısmını İran'dan karşılaması ve Hürmüz Boğazı'nın olası kapanmasıyla ortaya çıkabilecek bir enerji krizinin küresel tedarik zincirini derinden etkileyecek olması, Çin'i bu bölgede aktif bir diplomasi yürütmeye yönelten başlıca faktörler arasında gösterilmektedir. Bu bağlamda, Çin'in özel temsilcisi aracılığıyla yürüttüğü mekik diplomasisinin taraflar arasındaki diyalog ortamına katkı sunabileceği ve Pekin'in arabulucu rolünü güçlendirmeyi amaçladığı değerlendirilmektedir. Pekin'in Suudi Arabistan konusundaki tutumu ise yalnızca ekonomik sebeplere dayanmamaktadır. Çin'in 2023 yılında İran'ın başkenti Tahran ile Riyad arasındaki diplomatik ilişkilerin yeniden kurulmasında arabulucu rolü üstlendiği bilinmektedir. Söz konusu girişimle iki ülke arasındaki gerilimin azaltılmasına katkı sağlandığı ve Çin'in bölgedeki diplomatik rolünün güçlendirildiği görülmektedir. Bu nedenle Pekin'in Suudi Arabistan ile ilişkilerini sürdürmesinin, bölgedeki siyasi ve ekonomik çıkarlarının korunması açısından önem taşıdığı değerlendirilmektedir. Öte yandan, Çin'in bölgeye yönelik girişimlerinin yalnızca İran ve Suudi Arabistan ile sınırlı kalmadığı, Çin Devlet Başkanı Şi Cinping'in Pekin'i ziyaret eden Umman Sultanı Heysem bin Tarık'ı kabul etmesiyle birlikte daha geniş bir Körfez coğrafyasını kapsadığı görülmektedir. Dünyanın en büyük enerji ithalatçılarından biri konumundaki Çin'in, Umman ile yürütülen ikili ilişkilerin "tarihî bir dönüm noktasında" olduğuna vurgu yaparak yeni iş birliği alanları oluşturmayı hedeflediği anlaşılmaktadır. Nitekim söz konusu ziyarette taraflar arasında çip ve yapay zekâ, yeşil enerji ve tedarik zincirleri dâhil olmak üzere çeşitli alanları kapsayan 14 iş birliği belgesinin yanı sıra bir döviz takası (swap) anlaşmasının imzalandığı bildirilmektedir. Özellikle Umman limanlarının büyük bölümünün Hürmüz Boğazı'nın dışında yer almasının, olası bir boğaz krizinde Pekin yönetimi için alternatif bir ticaret güzergâhı oluşturabileceği değerlendirilmektedir. Bu durum, Çin'in yalnızca diplomatik girişimlerde bulunmadığını, aynı zamanda Körfez'deki enerji ve ticaret yollarının güvenliğini de sağlamaya çalıştığını göstermektedir. Tüm bu gelişmeler göz önüne alındığında, Çin'in söz konusu adımlarla bölgede istikrarın sağlanmasını ve küresel ölçekte diplomatik etkisinin artırılmasını amaçladığı anlaşılmaktadır. Eş zamanlı olarak yürütülen bu temaslarla taraflar arasında karşılıklı bir

uzlaşma zemininin oluşturulmasının hedeflendiği değerlendirilmektedir. Buna karşın, bölgedeki aktörler arasındaki rekabetin yoğunluğu ve sahadaki kırılgan dengeler nedeniyle Çin'in arabuluculuk girişimlerinin başarıya ulaşıp ulaşamayacağının mevcut gelişmelere bağlı olduğu düşünülmektedir.

Bir Devrin Sonu: Somali'de BM Misyonunun Kapanışı ve Türkiye

Birleşmiş Milletler Somali Geçici Yardım Misyonu (UNTMIS), Cumhurbaşkanı Hasan Şeyh Mahmud yönetiminin talebi doğrultusunda iki yıllık geçiş sürecini tamamlayarak 31 Ekim 2026 tarihi itibarıyla Somali'deki siyasi varlığını resmen sonlandırmıştır. 1992'deki UNOSOM ve 1995'teki UNPOS polis gücüyle başlayıp 2013'te UNSOM ve 2024'te değişim süreci adı altında UNTMIS adı ile devam eden Somali'deki BM misyonu, devlet kurumlarının yeniden yapılandırılması ve görevlerin yeniden dağıtılmasının ardından sorumluluklarını doğrudan başkente ve geride kalan küçük çaplı BM ekiplerine devretmiştir. Mogadişu'da gerçekleştirilen veda töreninde Başbakan Yardımcısı Saleh Ahmed Cama ise neredeyse 30 yıllık dönemin bitişini bir "zafer günü" olarak nitelerken, UNTMIS bünyesinde çalışan ve Genel Sekreter Guterres'e bu konuda yardımcılık yapan Raisedon Zenenga ve BM Genel Sekreteri Antonio Guterres tarafından ülkedeki insanı, siyasi, ekonomik ve güvenlik alanındaki zorlukların sürdüğü vurgulanmıştır. Çekilme kararı, Mogadişu yönetiminin BM'ye iç siyasete müdahale yöneltmesiyle birlikte yaşanan gerilimlerin bir sonucu da olsa, Cumhurbaşkanı Mahmud ile muhalefetin arasında bir arabuluculuk pozisyonunun boş kalması ülke siyasetini halihazırda olduğundan daha da kırılgan hale getirmektedir. El-Kaide bağlantılı Eş-Şebab isimli örgütün hükümete karşı çatışmaları ve varlığı ülkede devam ederken, ABD'nin BM'nin lojistik ofisine (UNSOS) sağladığı fonları azaltması ve uluslararası yardımların gerilemesi, Afrika Birliği'nin bölgedeki kuvvetlerinin (AUSSOM) lojistik olarak hareket sahasını ve halkın sağlık hizmetlerini kısıtlamaktadır. Bunun dışında 20 milyonluk nüfusun neredeyse çeyreğinin acil temel ihtiyaç yardımına ihtiyaç duyduğu ve temel gıda ürünlerinin %90'ının ithal edildiği bir tabloda, BM'nin yaptığı çağrılarının yalnızca üçte birinin fonlanması ülkenin insani kriz potansiyelini derinleştirmektedir. ABD başta gelmek üzere diğer Batı ülkelerinin kendi sorunlarına yoğunlaşmak için finansal ve insani yardımını azaltması ve BM misyonunun büyük ölçüde bölgeden ayrılmasıyla oluşan otorite ve

güvenlik boşluğu, Somali ile birçok alanda iş birliği anlaşmaları bulunan Türkiye için Doğu Afrika'daki nüfuzunu ve hareket sahasını pekiştirmesinde önemli bir fırsat sunmaktadır. BM'nin arabuluculuk rolünün sona ermesi, insani ve ekonomik yardımların azalması ve yaşanacak olan potansiyel çatışmaların istikrarı zedelemesi noktasında Türkiye gibi doğrudan askeri ve ekonomik varlığı bölgede bulunan aktörler, Somali devletinin kendi nüfuz alanlarına daha da entegre olmasını bekleyeceklerdir. Kısacası BM siyasi misyonunun sona ermesi Somali'nin ulusal egemenliğini simgeleyen bir ''zafer günü'' olarak anılsa da ülkedeki iç ve dış sorunların çözüme kavuşturulması için hem hükümet hem de dış müttefikler yakın gelecekte ciddi sınavlara tabi tutulacaktır.